Ч. 204 (12.570). Львів, неділя 14. вересня 1930. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Пошуканки за розумом.

Львів, 12. вересня 1930.

Недавно ми звертали на цьому місці увагу на надзвичайно знаменне явище: брак усякої тверезої й справді розумної думки в голосах польської преси: на те, що це національна проблема та організоване чужонаціональне громадянство, що таке процес політичної диференціяції народу, що революційний підпольний рух а що акти, вправді на рахунок революційної акції записувані, але на ділі їй радше шкідливі, ніж корисні. Ми звертали увагу, що важко нам найти точки платформу до полеміки з польською пресовою нагінкою на все українське національне життя, тому, що вся ця нагінка позбавлена *розумових* преміс, а спирається виключно на нервах, на істерії.

Прийшли масові підпали. Нервозність польської преси стала ще гірша та почала проявлюватися у формах зовсім невідповідальних: явному накликуванні до „реванжу", до „втихомирення українців" — шляхом пімсти на українських культурних і господарських інституціях та їх матеріяльному добрі. Коли спершу йшли вимоги закриття українських центральних освітніх і економічних установ, ліквідації українських гімназій і т. д. і коли ці вимоги були ще арґументовані теоріями Станислава Ґрабського про спасенність національної асиміляції та її засоби, то потім відкинено вже геть навіть ту мізерну теоретичну арґументацію і обмежено себе до самих вигуків і цькувань.

Швидко стало й урядовим чинникам ясно, що величезний відсоток підпалів у Східній Галичині походить взагалі не від українців. Не кажемо вже про якусь орґанізовану революційну акцію, але взагалі про одиниці, приналежні до українського народу. Ствержено це на підставі численних фактичних даних, ствердив це й сам львівський воєвода, приписавши отверто не-українцям цілих 50 відс. підпалів. А проте тон преси ні трішки не змінився, а тим паче не припинилася акція „обивательскіх комітетів", яка полягає головно на скликуванні скрізь по містах і містечках підбурюючих віч, після яких — горять українські приходства, будинки українських „Просвіт", домівки українських кооператив, ллється кров людей, які хотять спинити справників (убивство в Манаїві). А польська преса всіх відтінків продовжує своє: продовжує цькувати, оклевечувати та інсинувати заточуючи щораз ширші кола у свойому божевільному танку. Вчора ми подавали нпр. голос краківського „Часу", який говорить про звязок арештованих послів з... більшовицькими чинниками, які, мовляв, замішані в останніх масових підпалах, сьогодні читаємо, що ці самі посли мали звязок з підпольною роботою УВО; потім до імен арештованих 6. послів дочеплюється і політичну партію і ціле орґанізоване українське життя і витворюється щораз густішу атмосферу ненависти й злоби.

Рівень польської преси взагалі страшенне низький, — з цим погоджуються і поважні польські публіцисти, які нераз у приватних зустрічах самі біддкають, що мусять знижуватися до вуличного ґазетного трафарету, давно вже устійненого і непритомного під якісь реформи. А всеж: ця пресова кампанія таки занадто вперта, занадто систематична, надто довго тріває і занадто трагічна в наслідках, щоби можна пояснити всю її в чамбул тільки і виключно відсутністю розумових критерій. І справді, годі не добачувати у цій кампанії певної продуманої напрямної. *Нині вже не підлягає сумнівові, що всі останні випадки у Східній Галичині були використані польською ендецією для боротьби не так проти українців, як проти уряду.* Нині вже цілком ясно, що вся акція „Обивательскіх комітетів" з їх погромовими летючками є основана на тій самій партійно-політичній калькуляції, що розгром українських установ у Львові 1—2 листопада 1928 року під покришкою реванжу за „українську провокацію": толішні ендецькі боївки розбивали „Маслосоюз", переплетню „Просвіти", друкарню „Діла", Академічний Дім та всі зустрічні українські вивіски, — але *на ділі міряли і ціляли в післятравневу владу.* Спровокувати насильні акти з одної і з другої сторони без огляду на їх форму, зміст і глузд, наелектризувати атмосферу, довести цілий край до стану горячки, а після того дальше нацьковувати одно громадянство проти другого та суґестіонувати й штовхати уряд до репресій та знову таки ці останні використовувати для сіяння замішання — все це *має викликати в краю анархію, сам факт якої був би арґументом проти нинішньої польської влади, що вона — мовляв — не вміє опанувати ситуації, є нездібна й невідповідальна, і тому треба її — валити!*

Ендецька гра є прозора: ловити за одним махом два заяці — бити українців і шкодити урядові. *Крик ендецької преси з приводу підпалів, усі патріотичні поклики „комітетів", віч і летючок — це один великий фальш: бо ендеція радіє з кожної спаленої стирти польського кольоніста і польського поміщика і вважає кожний такий підпал найбільшою прислугою для себе: бо кожний такий підпал є лише допоміжним засобом одному польському таборові у внутрішній боротьбі з другим.*

Тому ми не дивуємося польській *ендецькій* пресі, бо ми переконані, що її істеричний тон є одночасно тоном рафінованої політичної гри. *Але чому той самий тон підтримує ціла решта і неендецької польської преси?* Чому польській ендеції допомагають у її боротьбі *проти санаційної влади також санаційні органи преси?!* Чому такий краківський санаційний „Курєров" і вся проурядова варшавська „червона" преса і півофіціяльна агенція „Іскра" і проурядове „Слово Польске" „ет туті кванті" тримають з ендецькою пресою одностайний фронт, який лише на перший погляд є фронтом протиукраїнським, але *по суті є фронтом протисанаційним!?*

Цього ми зрозуміти ніяк не можемо. Цього не можна вже пояснити ані нервами редакторів, ані низьким інтелектуальним рівнем польської преси. Чи це психоза, чи брак таки усякого розуму — не знаємо. З простої вже цікавости ми шукаємо за тим розумом щоденно скрізь по ріжних польських столичних і провінціональних ґазетах. Тут і там часами стрічаємо якісь проблиски думки (нпр. зареєстрований нами своєчасно голос лодзької „Републики"). Але це лише проблиски думки. Справді цікаву й вартісну думку ми найшли сьогодні, — як на глум в одній польській провінціональній газетці. Приглянемося їй завтра.

Розлом у Сель-Робі.

Настав новий розлом у Сель-Робі, — не перший і напевне не останній, але мабуть один з останніх, які остаточно цю партію розіб'ють і зліквідують. Перший розлом, що поділив Сель-Роб на „правицю" і „лівицю", скінчився ліквідацією „правиці". Остаточно збанкротували і втратили орґанізацію, пресу й усі впливи ті, які хотіли та вважали можливим сидіти одночасно на національно-українському й інтернаціонально-московському столиках, одною ногою стояти у народницькому просвітянстві, другою у міжнародньому революціонізмі, в неділю дириґувати церковним хором, а в понеділок коритися перед вдохновителями „клюбів безбожників". Щезли з поверхні політичного життя решткі колишнього „Сель-Союзу" у „Сель-Робі" з пп. Чучмаєм, Козицьким і Федоруком на чолі, надармо пішло стільки енерґії, змарнувалися одиниці, які могли бути корисні народовій справі. Частина відійшла геть від орґанізованого громадського життя, частина перейшла до — комуністів. Осталася ще „Сель-Роб Єдність", себто „лівиця", партія яскраво протиукраїнського характеру, якої стрижень творили люди, що давніше орієнтувалися на білу Москву (передвоєнні москвофіли), а пізніше на червону та перейшли з „язичія" на українську мову головно задля пропаґандивних цілей. Нинішній розкол стався саме внутрі Сель-Роба Єдности. Довідуємося про нього з одноднівки „Наші Кличі", виданої ще в перших днях ц. м. у Раві Руській. Ця одноднівка містить відозву сецесіоністів з Сель-Роба Єдности, які рішили творити нову орґанізацію під назвою „Української Селянської Незалежної Ґрупи" („У. С. Н. Г."). Ось що читаємо м. і. у тій відозві:

Змалювавши на вступі страхіття нинішньої господарської кризи та її звязок з політичними умовами життя, відозва каже про відносини у Сельробі Єдности:

„...Коли перед кількома роками повстала на зах.-укр. землях політична орґанізація партії Сель-Роб і прийшла перед українські міліонові трудові маси, а з окрема на укр. село зі своєю програмою, зі своїми революційними кличами, з принадливими обітницями землі й волі та всіх благодатей, велика частина укр. трудового народу а головно укр. мало- й беземельного селянства й сільських робітників масово обєдналась в рядах тієї партії в тій надії, що вона справді стане дійсним виразником, поборником і оборонцем визвольних стремлінь, загрожених інтересів й потоптаних прав укр. широких працюючих мас.

Після ріжних переходів включно з розбиттям партії Сель-Робу на Правицю і Лівицю зродилась і істнує до нині партія Сель-Роб Єдність, а в її проводі опинились панове Вальницький і компанія.

Товариші і Товаришки!

Хто вони ті нинішні світові „гурра-революціонери", що вміють для своїх особистих низьких грубо-шкурних інтересів посилати на безпотрібне кровопролиття, як це мало місце в Гребенному, Бататичах, Любичі й наражувати на довголітнє запроторення по тюрмах, на гниття в кайданах наших найкращих низових Товаришів укр. селян і робітників, не цікавлючись дальше їхньою судьбою, а самі в той грізний час активної боротьби розаґітованих й підбехтаних ними до чинного революційно-демонстративного виступу трудових мас, місто стануги на чолі демонстрантів, ховаються далеко у затишних великоміських каварнях і ресторанах, пропиваючи там юдині срібняки, добуті за продану нікчемно українську селянську й робітничу кров неповинну!?

Хто ті багатомовні та пустословні „діячі", що вміють тільки вносити заколот і розбивати укр. культ.-освітні й економ.-господарські установи, а самі не вміють і не хочуть створити нічого позитивного, що давало би змогу укр. трудовому народові а особливо українському селянству орґанізувати як слід свої сили на всіх ділянках укр. національно-громадського життя?

Приглядьмося їм ближче!

А побачимо, що майже всі вони ще до недавна явні визнавці москвофільсько-кацапської, царославної, крайно ворожої дійсним інтересам й стремлінням укр. працюючих мас ідеї, котрі, прикриваючись нині шумними та пустословними гурра-революційними фразами, хочуть лише спекулювати і робити свої особисті добрі інтереси на укр. селянах, робітниках й труд. інтеліґенції, запродуючи їх московсько-польсько-жидівському і т. д. кровавому інтернаціоналові!

Українські селяни!

Чи відомо Вам, що один з тих панів господин Пелехатий посмів сказати до командапта пост. польської поліції в Любичі на передвиборчому вічу в 1928 р. при свідках, які це можуть ствердити,

ні менше ні більше тільки дослівно таке: — „Пан мисьлі, же нам так бардзо на тим хлопу залежи? — Але ми теж хцеми жиць, венц мусіми цось робіць!“...

А ця думка є одинокою дійсною програмою для них всіх, тих панів з нинішного проводу партії С.-Роб Єдність Вальницьких і комп...“

Там-же в тій одноднівці поміщені слідуючі резолюції конференції б. членів Сель-Роба у Раві Руській, на якій рішено виступити з партії й зонувати нову: „Зібрані на Окружній Конференції скликаній Президією Ініціятивного Комітету Групи зриваючої з партією Сель-Роб Єдність, яка відбулася дня 14. липня 1930 р. в Раві Руській — делегати повітових, районових і місцевих Організацій парт. Сель-Роб Єдність з повітів: Рава Руська, Сокаль, Жовква і Любачів після вислухання і основного передискутування виголошених рефератів і внесків — 1. Стверджують одноголосно, що:

а) Партія Сель-Роб Єдність і її провід з пп. Вальницьким, Дурделлом, Пелехатим, Заяцем і другими на чолі зівсім не заступають і не боронять інтересів українського селянства, робітництва й трудової інтелігенції на зах.-українських Землях в Галичині, Волині, Холмщині, Поліссі й Підляші ані під оглядом національно-політичним, ані госп.-економічним чи культ.-освітнім.

б) Зокрема в нинішньому моменті, коли по причині катастрофальної і затяжної політичної й економічної кризи в першій мірі наше село, широкі міліонові маси мало- й безземельних укр. селян й сільських робітників опинились в найскрутнішому й найнебезпечнішому положенні — партія С.-Роб Єдність і її провід остають в злочинній пасивности і не роблять ніяких поважних заходів, які дали би змогу нашому загроженому в своєму істнуванні селянству і робітництву відперти організовано небезпеку страшної госп. руїни, нужди й загибілі та повести доцільну й успішну політичну боротьбу проти національно-політичного обезпаравнення українських працюючих мас.

в) Вся політика й тактика партії С.-Роб Єдність і її проводу є позбавлена всякого корисного для укр. народу позитивно-творчого змісту а націхована лише шумними та по суті пустими гурра-революційними кличами, які довели до безпотрібного розливу крови в Любичі, Гребенному й Ватятичах і запроторили в тюрми наших найкращих рядових Товаришів, укр. селян і робітників.

г) Особливо провід парт. С.-Роб Єдність, на чолі котрого стоять пп. Вальницький і комп., які ще до недавна явно визнавали ворожу й шкідливу для укр. народу москвофільсько-кацапську цареславну ідею а нині прислонюються революційно-інтернаціональними фразами, провадить безвідповідальну, зрадницьку роботу по наказу і за гроші ворожих шинальним стремлінням укр. працюючих мас чинників, усуваючи від творчої організаційної праці невигідних для себе ідейних низових товаришів укр. селян і робітників а віддаючи команду над укр. міліоновою селянсько-робітничою масою в руки продажних і безхарактерних та ворожих всьому, що українське, чужонаціональних елементів — поляків, жидів і т. п. — та спекулює в негідний і нечесний спосіб на легковірности укр. широких мас, низових товаришів селян, робітників і трудових інтелігентів, використовуючи їх для своїх особистих низьких брудно-шкурних інтересів.

2. Осуджують ~~ликвайрішучіше~~ всю безвідповідальну й шкідливу дотеперішню політику й тактику партії С.-Роб Єдність і її зрадницького ворожого до укр. народу в цілости а його селянства, робітництва й трудової інтелігенції зокрема проводу цеї партії з пп. Вальницьким і комп. на чолі та відмовляють як партії С.-Роб Єдність так і її теперішньому проводові права називати себе дальше заступниками й оборонцями інтересів і прав укр. працюючих мас на зах.-українських Землях.

3. Одноголосно рішають: а) Зірвати раз на все всякі звязки з партією Сель-Роб Єдність та її проводом і виступити з рядів цеї партії. б) Розуміючи конечність політичної організації в національно-громадському житті особливо для загроженого нинішньою важкою крізою укр. селянства, — створити окрему незалежну зриваючу з партією С.-Роб Єдність політичну організацію під назвою: Українська Селянська Незалежна Група (У. С. Н. Г.) із тимчасовим осідком в Раві Руській, віддаючи до часу формального обрання кермуючого Центрального Комітету У. С. Н. Групи її провід в руки Товаришів: Вал..ля Василя (бувш. кандидата при виборах до сойму в 1928 р. з листи ч. 8. С.-Роб Правиці) з Верхрати, повіт Рава Руська, Путька Андрія з Любичі, повіт Рава Руська, Деби Ілька, з Любичі-Деби, повіт Рава Руська.

4. Взивають Всіх Низових Товаришів, дотеперішніх членів парт. С.-Роб Єдність, чесних і ідейних українських Селян, Робітників і трудових інтелігентів на зах.українських Землях в Галичині, Волині, Холмщині, Поліссі й Підляші:

а) Виступити негайно з рядів партії С.-Роб Єдність, яка не оправдала покладаних на неї з повним довірям надій українських працюючих мас і зірвати з нею та її безвідповідальним москвофільсько-кацапським й московсько-польсько-жидівським інтернаціональним проводом всякі організаційні звязки. б) Приступати негайно в члени і обєднуватись масово для дійсної оборони своїх національно-політичних, культурно-освітних й господарсько-економічних народніх інтересів і для успішної політичної боротьби за свої слушні життєві народні права в рядах єдино правильної політичної організації, якою тепер є Українська Селянська Незалежна Група (У. С. Н. Г.).

5. Поручають тимчасовому Проводові УСН Групи:

а) Видати негайно відозву-одноднівку з нинішніми резолюціями і закликом до творення У. С. Н. Г. та масово розіслати її до всіх товаришів українських селян, робітників і трудових інтелігентів на цілому просторі зах.-українських Земель.

б) Випрацювати проект програми й тактики та організаційного статуту У. С. Н. Групи.

в) Приступити негайно до видання пресового органу У. С. Н. Групи п. н. „Наші Кличі“.

г) Перевести підготовку задля скликання в найкоротшому часі 1-ого Конгресу Членів У. С. Н. Групи і делегатів від дотеперішніх низових повітових, районових, місцевих Організацій парт. С.-Роб Єдности, які зробили розлам з нею, зі всіх зах.-українських Земель в ціли:

І) Прийняття й затвердження програми, тактики й організаційного статуту У. С. Н. Групи.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 14. ВЕРЕСНЯ 1930.

АЛЬФОНС ДОДЕ. 7)

МАЦІЦЬКИЙ

ПОВІСТЬ.

III. Телеграма.

Було це в липні, якогось понеділка.

У той день, вийшовши зі школи я дав себе потягнути товаришам на партію метанки і коли я вернувся домів, було пізніше, ніж я гадав. Я біг без перестанку з книжками на ремені та шапкою в зубах. А що я страшенне боявся тата, я відсапнув на сходах, щоби за той час придумати якусь історію на виправдання, чому я спізнився. Після цього я вже задзвонив сміливіше.

Відчинив мені сам батько.

— Як ти пізно нині — сказав він.

Я почав уже вибріхуватися тремтючи, але мій дорогий „старий“ не дав мені докінчити; пригорнув мене до своїх грудей і тримав так довго, мовчки.

Мене здивувало це прийняття, бо я ждав щонайменше терпкої проповіди. У першій хвилині прийшло мені на думку, що може буде в нас на обіді парох із Сен-Нізієр; а знав я з досвіду, що в такі дні не кричали на нас ніколи. Та ввійшовши до їдальні я побачив як стій, що я помилився. На столі накрили лише на дві особи: для батька і для мене.

— А мама? а Якимцьо? — спитав я здивований.

Батько відповів мені якимсь виїмково мягким голосом.

— Мама і Якимцьо поїхали, бо твій старший брат поважно хорий.

А коли побачив, що я поблід, додав майже веселим тоном, щоби мене підбадьорити:

— Коли кажу „поважно хорий“ то це тільки так: ми дістали лист, що він лежить... Ти знаєш маму: хотіла їхати, ну і я додав їй для товариства Якимця... Позаду кажучи нема там нічого такого... Но, сідай, і їджмо, бо я гину з голоду.

Я сів за стіл мовчки, але серце щеміло і я силувався стримувати сльози на саму думку, що мій брат-священик недужий. Вечеряли ми з татом сумно, без слова. Тато їв прихапцем, пив душком і нагло зупинявся у задумі... А я непорушний на кінці стола, наче закаменілий пригадував собі, які це гарні казки оповідав мені брат, коли приїздив на фабрику. Бачив я його в піднесеною реверендою як перескакував басейн, пригадував собі його першу Службу Божу, на якій була вся рідня, як він виглядав гарно, коли обертався до нас з простягненими руками кажучи „Мир всім“ таким ніжним голосом, що мама аж плакала від радости!...

А тепер я уявляв собі його як лежить недужий (ох! сильно недужий! так казав мені якийсь голос) і мені ставало ще сумніше від голосу, що кричав у мому серці: „Це твоя вина! так тебе Бог скарав! Треба було вертатись просто до хати! Не треба було брехати!“ І Мацівський від тої страшної думки, що Бог, щоби його покарати, скаже вмерти його братові, сам попадав у розпуку: „Ні! ніколи вже — казав він собі — ніколи не буду грати в метанку після шкільної науки“.

Коли ми зїли, засвітили лямпу і не лягали. На білій скатерті посеред незібраних тарілок батько розложив свої купецькі книги і почав рахувати у голос. Фінетко, кіт від тарканів, мявкотів жалібно, кружляючи довкла стола. Я відчинив вікно і підперся...

Прийшла душна ніч... Чути було, як під нами люди сміються і розмовляють на порогах і як барабанять десь далеко в касарні... Сидів я так кілька хвилин у сумній задумі, задивлений у ніч, коли гострий дзвінок вибив мене із віконної рями. Я поглянув з острахом на батька і мав я враження, що по його обличчі пробігла дрож того самого переляку, що заволодів ще швидше мною.

— Хтось дзвонить — сказав він до мене, майже тихцем.

— Почекай тату, я сам піду!

І я кинувся до дверей.

На порозі стояв якийсь чоловік. Я доглянув його в тіні, коли він передавав мені щось і я завагався, чи взяти.

— Це телеграма — сказав він.

— Телеграма? Боже? навіщо?

Я взяв її тремтючи, зачиняючи двері, але той мущина затримав їх ногою і сказав холодно:

— Треба підписати.

Треба було підписати! А я не знав цього: це була перша телеграма, яку я одержав.

— Що там таке Данильцю? — кликав бать ко тремтючим голосом.

Я відповів:

— Нічого! якийсь бідний...

Я дав знак цьому мущині, щоби він на мене почекав, побіг до своєї кімнати, наомацьки замачав перо в чорнилі і вернувся.

Тоді той мущина сказав:

— Підпишіть ось-тут.

Мацівський підписався тремтючою рукою при світлі лямпи на сходах, зачинив двері і вернувся з телеграмою під блюзою.

Ох! як я тримав тебе лиховісна телеграмо! Я не хотів, щоби батько побачив тебе! Я-ж знав заздалегідь, що ти приносиш нам страшну вістку і коли я глянув на тебе ти не сказала мені нічого нового, чуєш, телеграмище? Ти не сказала мені нічого більше від мого серця.

— Це був бідний? — спитав батько, споглядаючи на мене.

Я відповів не почервонівши:

— Так, бідний — і щоби відвернути підозріння сів знову при вікні.

Сидів я там якийсь час непорушно, мовчки, притискаючи до грудей папір, що пік мене. Я пробував заволодіти собою: „Звідки ти можеш знати? а може це добра вістка? може повідомляють тебе, що йому покращало...“ Але в глибині серця я відчував, що це неправда, що я обріхував себе і що телеграма не мала повідомляти про виздоровлення.

Врешті я рішився перейти до своєї кімнати, щоби довідатись, як стоїть справа. Я вийшов із їдальні, поволі, буцім-то ненароком. Та з якою нервовою поквапністю я засвітив лям-

II) Вибору кермуючого Центрального Комітету У. С. Н. Групи.

Рава Руська, дня 14. липня 1930 р.

Делєгація Сокальщини: *Григорій Васькевич* (в. р.) б. голова Пов. Ком. С.-Роб Єдність в Сокалі. *Кісемик Пилип* (в. р.) б. секретар. За організацію Жовківщини: *Бутинець В.* (в. р.) бувш. секретар. За б. С.-Роб Єдність організацію Равщини: бувш. голова *Деба Ілько* (в. р.). За організацію Любачівщини: бувш. секретар *Свистович* (в. р.). *Василь Бздель* (в. р.) бувший член Повітового Комітету Равщини і б. кандидат на посла в листи Сель-Робу.

„Етнічна більшість росіян у Східній Галичині!“...

Заява сенатора д-ра Володимира Залозецького на Конґресі Національностей у Женеві проти московських претенсій.

„Пане Президенте і ви мої Панове!

Якраз ми дістали до прочитання письмо, яке пан доктор Олексій Геровський вислав до Пана Президента. Згідно з цим письмом пан Геровський назначений представником російської еміґрації в Америці. В цьому письмі написано: „Російські еміґранти з Мадярщини, Східної Галичини та з інших країн, де росіяни мають етнічну більшість“.

Я, в імені всіх українців протестую проти твердження, що на Мадярщині, у Сх. Галичині і „в інших краях“, під якими треба розуміти Буковину і Бесарабію, що в цих краях росіяни творять денебудь більшість. Нас українців не зислали сюди американські еміґранти, тільки ми, як сенатори, і посли заступаємо наш нарід у парляментах держав, в яких живемо і це саме вистарчає, як доказ, що наше населення почуває себе не росіянами, але українцями.

Прошу цей протест, який я предкладаю в імени українців Сх. Галичини, взяти до протоколу!“ (Оплески).

чу в своїй кімнаті! Як тремтіли мої руки, коли я відчиняв цю смертну телеґраму! А якими слізьми я облив її, коли вона лежала вже відчинена!.. Я прочитував її двайцять разів у надії, що я таки помилився! Та я міг би її читати ще більше разів і обертати на всі боки, а таки не найшов би у ній нічого більш як те, що вона казала:

„Помер, моліться за нього“.

Не знаю, як довго стояв я над нею. Пригадую собі лише, що очі пекли мене і що заки я вийшов із кімнати я змивав собі лице. А коли ввійшов до їдальні тримав у затисненім пястуку трикляту телеґраму.

Що тепер зробити? Як повідомити батька про цю страшну новину і чим пояснити мое дітвацтво, що я сховав її для себе? Чи він не довідався би і так раніше, чи пізніше трохи? Безглуздя! Якби я був передав йому відразу телеґраму, то ми бодай були би відчинили її разом і тепер уже не треба би ніяких слів.

Так промовляючи до себе я наблизився до стола і сів поруч тата. Бідний старенький відложив книжки і кінчиком пера скоботав білий носик котика. Мені стало тяжко, що він так бавився. Я бачив, як його добре облича на-пів освітлене лямпою оживлялося та ясніло і я мав охоту сказати: „Не смійся, тату, будь ласка, не смійся“.

Та саме тоді, коли я з телеґрамою в руці сумно глядів на нього, батько підніс голову. Наші погляди зустрілися. Не знаю, що він вичитав у мойому, але знаю, що його облича нараз перекривилося, що з його грудей вирвався крик і він спитав мене пронизуючим голосом: „Він помер, правда?“

Телеграма вихоснулася з моїх рук і я впав хлипаючи в обійми батька. Ми плакали так довго, притулені до себе, а Фінетко грався під нашими ногами телеґрамою — страшною телеґрамою, що витиснула нам стільки сліз.

Слухайте — кажу правду: давно вже це було, давно вже спить у землі мій коханий брат, проте нині ще, коли дістаю телеґраму, не можу відчинити її без остраху. Все ще мені здається, що прочитаю там: „Помер, моліться за нього!“

(Продовження буде.)

З польської преси.

Голоси опозиційних та урядових ґазет про арештування.

Орган ендеції **„Ґазета Варшавска“** п. з. „Репресії“ пише між іншим:

„Не замикаючи очей на консеквенції доконаного акту репресій, мусимо зберегти супроти нього повагу і зимну кров. Історія народів знає ріжні роди виборів. В давній Австрії було майже правилом, що чільніші посли опозиції йшли до парляменту просто з вязниці, де їх затримувано на час виборчої кампанії. Такі історії деякі наші посли памятають з особистого досвіду і то посли, які підтримують уряд.

Не ліпше було на Мадярщині, в Румунії, в Болгарії, а тепер те діється в Мексику та в інших екзотичних державах.

Але ніде такі методи не давали урядам бажаних наслідків, але якраз противлежні. В найбідніших і найбільше здеправованих суспільностях політичні репресії будили почуття гідности й жертвенности для боротьби.

Рішення наближається. Чим більшими жертвами буде окуплена перемога, тим більша буде її вартість для народу і держави“.

В ендецькому **„Курері Варшавск-ому“** читаємо:

„Лучення факту арештувань з червневим конґресом Центроліву не витримує критики, бо те, що перед 2 і пів місяцями сталось у Кракові вже було предметом доходжень судової влади, а вона досі не виступила із жадними внесками. Із цього боку адміністративний розпорядок не може бути оправданий. Крім цього між арештованими є люди, які в зїзді Центроліву не брали участи.

Для публичної опінії буде начальним фактом, що не вагались арештувати багато популярних осіб, старих політичних діячів відданих громадській справі і які мають безсумнівні заслуги для держави. Не треба манитись щодо внесків, які з цього факту загально будуть виводитись.

На чолі тих внесків буде йти пересвідчення, що урядові залежить на тім, щоби напередодні виборів масам відобрати провідників, в цей спосіб ослабити політичні табори і забезпечити собі виборчу пассивність. А таке переконання є першим кроком до утрати віри в правильну і леґальну політичну боротьбу. Хай Бог боронить, щоби вона стала здобутком широких мас народу“.

Краківський **„Час“** пише:

„Арештування цілого ряду послів під замітом організування насильств проти уряду є доказом, що уряд хоче скінчити з тактикою „криптодиктатури“, якої додержувався майже 5 літ. Конфлікт між ним і політичними групами, що підтримують соймократію через ці арештування так загострився й став такий напружений, що з жадним соймом, в якому ідеї соймократії бралиб верх, уряд не зможе працювати ні хвилини. Не міг би навіть вдавати, що з ним співкермує. В такому соймі мусілаб вибухнути безоглядна боротьба. Тому політичним епільогом арештувань може бути або явна диктатура на зразок інших европейських диктатур або переведення реформи конституції в дусі обмеження соймовлади. Або в Польщі деякий час не буде жадного сойму, або зберееться сойм здібний до переведення такої реформи устрою, що усуне сучасну, хоч і паперову соймократію яка є підставою сьогоднішньої конституції“.

Варшавський **„Роботнік“** (П.П.С.) у вступній статті так освітлює арештування послів:

„Не можемо в повноті виявити свого погляду на останні випадки. Робітнича кляса, селянські маси, працююча інтеліґенція знають добре, що ми думаємо про положення і не сумніваються в нашім дальшім зусиллю і в нашій дальшій праці. Ми обмежимось до сформулування нашого становища супроти постави санаційної преси і комунікатів ріжних санаційних інституцій, які вияснюють причини і хід арештувань. Те, що зробила санаційна преса і те, що зробили „комунікати“ те все переступило всі приклади відомі в історії.

Влада Столипіна в р. 1907—1912 і влада Бісмарка з доби кампанії проти соціялістів стояли ціле небо вище щодо особистої гідности, почуття чести й сумлінности.

Ми розуміємо суспільну боротьбу політичну, особисту навіть, але не можемо зрозуміти такої ситуації, в якій п. Ст. Цар „не знає“ про арештування цілого ряду визначних політиків кілька годин по випадку, коли польське судівництво спокійно „обсервує“ ломання елементарних приписів права і постійно покликується на згоду того судівництва з дневникарями та авторами „комунікатів“, пробуючи із безприкладним цинізмом зробити із акту політичної мести справу... кримінальну.

Польська демократія, йдучи до виборів одноцільним фронтом, зложила з цього іспит, що розуміє ситуацію в належний спосіб і що з цього зрозуміння зуміє витягнути належні підсумки і то не тільки виборчі.“

Краківський „Напшуд“ пише:

„Уряд зриває за собою всі мости, цілком не числиться з найближчою будуччиною. Таж є в ньому люди, які здають собі з цього справу, що такими методами боротьби опозиції не зломається, ані не зляка́ється, а навпаки, скріпиться її суцільність, дасться більшу спонуку до солідарности“.

Натомість санаційне *„Слово Польске“* бачить в арештуванні послів позитивне явище і між іншим пише:

„Входимо в останню рішаючу добу боротьби за зміну устрою держави. Від хвилини, як на чолі уряду особисто станув марш. Пілсудський, в тому відношенні припинились усі сумніви і вагання. Хід випадків із кожним днем набирає гострішого характеру. Всяке кунктаторство зникає, бере обухом у лоб нестерпна політика вижидання. Дорога до компромісу раз на завжди відтята. Ми є в огні рішаючої боротьби і сьогодні мають голос тільки закони боротьби.

В цій боротьбі марш. Пілсудський діяє з питомою собі безоглядністю і рішучістю. З хвилею, коли він став шефом кабінету, заявив, що головним його клопотом є зміна істнуючих алих основних прав та надання державі нового ладу. Слідом за цією заявою наступило негайне розвязання сойму і сенату.

У другій черговій заяві немение безоглядно марш. П. заповів безпардонну розправу з інституцією т. зв. „буйних послів", які творять державу в державі і є у стані війни з Польщею.

Слідом за цим пішли чини".

Арештування ще одного б. українського посла.

В ніч з 11.на 12.ц.м. арештовано у Коломиї б. українського посла ІВАНА ЗАВАЛИКУТА. Таким робом арештованих досіль є вже 7 б. послів, а саме: (по черзі арештування) Семен Кузик, Дмитро Паліїв, Володимир Целевич, Іван Ліщинський, Олександер Вислоцький і Іван Заваликут (усі УНДО) та д-р Лев Когут (рад.)

Чеська делеґація на Рад. Україні.

„Пролет. Правда" сповіщає, що на Р. Україну приїхала делеґація чеських робітників у складі 20 осіб з метою познайомитись із станом колективізації й промислу на Радянщині. Делеґація перебуває тепер у Новоукраїнці.

ВИБОРИ.

Розігнання передвиборчих зборів.

У вівторок, дня 9-го вересня скликав Повітовий Комітет УНДО в Теребовлі передвиборчі Збори мужів довіря. Збори відбувалися в замкненому льокалі в читальні. В часі зборів ввійшла на салю поліція під проводом ком. місцевого постерунку Лабуся і розігнала зібраних більш як 300 учасників та арештувала селянина з Довгого — Гриця Войтовича. В цій справі пішла зараз делеґація під проводом д-р Заплітного до старости і представила йому цей нелегальний поступок коменданта. П. староста заявив, що він нічого не знає і жадного розпорядку розганяти передвиборчих зборів не давав. Хто в такому разі відповідає за місцеві органи поліції?!

Виборча ґеометрія. — Мужі довіря влади.

В рудецькому повіті староство вигадало дивну виборчу ґеометрію: де лише є двір, там льокаль виборчий, а туди теж прилучують багато українських громад. Прим. до Ляшок Завязаних (там є двір) приходять Ніґовичі, Кнігиничі, Кропильники і Костельники (понад 2000 голосуючих), а німецьку кольонію Купновичі Нові (не цілих 200 гос.) — цілком відокремлено. До всіх виборчих комісій адміністрація делеґує своїх окремих мужів довіря, не довіряючи, видно, іменованим вже раньше предсідникам і їх заступникам.

Вибори й радикали.

В „Громадському Голосі" читаємо:

„У суботу, дня 6. вересня відбулося засідання Головної Управи УСРП у справах виборчих. У засіданні взяли участь майже всі виборні члени Гол. Управи, делеґати Повітових Організацій та дотеперішні члени Парляментарної Репрезентації.

Головна Управа по докладнім обміркуванні справи ухвалила:

1) Уділити Головному Секретаріятові загальну повновласть до переведення переговорів у справі виборчого бльоку, запропонованого Укр. Нац. Дем. Обєднанням.

2) Візвати всіх товаришів, членів і прихильників УСРП, щоби негайно складали жертви на виборчий фонд УСРП.

3) Візвати всіх товаришів до найбільшого напруження праці в теперішній виборчій акції, для освідомлення укр. працюючого народу та для скріплення його орґанізованого руху в боротьбі за його національне і соціяльне право та правду".

Участь москвофілів у виборах.

„Русскій Голос" повідомляє у вступній статті з 11. ц. м. п. н. „Ідьом к виборам!", що Центральна Рада „Русской Селянской Орґанізації" (РСО) рішила 6. ц. м. прийняти участь у виборах і негайно розпочати виборчу кампанію. Як головний мотив того рішення находимо арґумент, що „тільки своєю участю у виборах галицько-русскій нарід може дати доказ своєї політично життєздатности і зрілости". Тому РСО поміщує одночасно поклик до прислання жертв на виборчий фонд.

„Центролів" про національну проблему.

У виборчій відозві 5-ти польських партій „Центроліву" вичислено 14 точок, які мають творити сутній зміст головних виборчих гасел „оборони права і свободи народу" та „боротьби проти диктатури марш. Пілсудського". Між тими 14-ти точками не фіґурує національна проблема, не згадується ні словечком про „національні меншини". Лише безпосередньо після вичислення отих 14-ти точок (господарські й соціяльні справи, самоврядування, шкільництво й недоторканість державних границь) находиться згадка про національну проблему. Цей уступ звучить:

„Разом ідемо проти диктатури, проти насильств, в обороні права і свободи народу. Разом ідемо до боротьби з господарським нещастям, до праці над розвоєм великих проблем нашого державного істнування, щоби двигнути господарку народу на шлях правдивого розвитку, щоби устійнити господарчий плян, щоби розвязати ті проблеми, яких — як нпр. національна проблема — не можна вирішити інакше, ніж у демократичній формі..."

Та й годі. Як цю національну проблему в Польщі треба вирішити та які взагалі принципіяльні погляди нових спільників на національні справи — про це у відозві ні чичирк. Очевидно, що „у демократичній формі" можна всіляко „вирішувати". Чейже й дотепер усі найважніші українські справи були вирішувані по-демократичному, себто голосуванням у демократичному [illegible]і й приниманням відповідних законів: про кольонізацію і земельну реформу, про утраквізацію шкільництва і т. д. і т. д.

З театру.

Великий Театр: „ТРУБАДУР" — опера Вердія.

„Трубадур", не зважаючи на своє близько 80-літнє істнування (премієра його відбулася 1853 р. в Римі), не сходить донині зі сцен европейських опер і находить завсіди багато поклонників серед широких кол музикальної публики. Завдячує він це передовсім чудовій музиці свого творця Вердія, без сумніву найвизначнішого оперного композитора в Італії (щоб назвати тут тільки такі відомі його опери, як „Ріголетто", „Тр[illegible]віята", „Масковий баль", „Аїда", „Отелльо" і „Фальштаф"), який разом з ґеніяльним Ваґн[illegible]ром панує по нинішній день всевладно на всіх великих оперних сценах.

Вистава „Трубадура" у Львові пройшла в загальному поправно. Причинилася до того в першу черґу п. Кізнерівна, що виступила в головній партії Елеонори. Ця молода, гарна співачка розвивається просто на очах і в своїй новій креації презентувалася якнайкраще. І голосово (не зважаючи на деякі зрозумілі у молодої співачки недотягнення) і сценічно вона поборювала доволі легко всі труднощі і заслужила собі вповні на щире признання, якого врешті публика не жалувала.

З мущин вибився на перше місце п. Романовський, що в невеликій ролі Фернанда виявив свій прегарний басовий голос, добру співацьку техніку і солідну гру. Зате креації всіх інших виконавців лишали немало до бажання. Як п. Правдзіц (Трубадур), так і п. Ворх (гр. Люна) мали поруч добрих моментів деякі надто слабі, а вже просто безрадними виявилися у сценічній грі. Те саме менш-більш треба сказати і про п. Соболевську (Ацуцена), якої голос було інколи просто прикро слухати.

Хори співали цим разом рівно і видатно. Диріґував дуже справно п. Зуна. І. Н.

Дашинський виїхав за кордон

Дня 11. вересня марш. сойму Дашинський виїхав на лікування до Карльсбаду. Марш. Дашинському, як відомо, відібрали дипльоматичний пашпорт, яким він дотепер користувався, і він виїхав на звичайний закордонний пашпорт.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

ВІДГУКИ ДНЯ.

Куток мови.

Завели співробітники „Діла" Куток мови напевно не тому, щоби собі облекшити працю, а про публіко боно. Тим способом легко буде виполоти бодай щобільший бурян з писань галицько-волинських письменників і письменних. Великої України це не торкається з ріжних причин. Одною з головніших є те, що там прийшлось би полоти день і ніч, а після виполення осталоб... голе поле, себто білий папір. Колиб котрий з галичан написав свої твори такою мовою, як ось недавно Хвильовий, — то „Діло" малоб спромогу заповнювати „Куток мови" цілий рік і то першорядним матеріялом.

„Куток мови" віддавна був потрібний і тільки „золота" приповідка: „Най так буде, як бувало" — здержувала людей довгі роки від цієї іновації. Врешті після пів сотні літ надуми завело її „Діло" і — дай Боже — щоб якнайдовше вона вдержалася.

Матеріялу ніколи до „Кутка" не бракує. Як не посторонні писання, то бодай сторінки „Діла" доставляють тем і примірів. Буває так, що співробітник напише так як думає і тоді сам себе розпинає в „Кутку мови". Це боговгодне і патріотичне діло не в усіх читачів родить однакові почування. Є й такі, що вважають самобичування співробітників за доказ хаосу і невіжости.

Одною з головних спонук заведення „Кутка мови" були листи читачів з ріжними політичними поміченнями, запитами і науками. Поміченя і запити все були для співробітників приємні та повчаючі, зате науки в переважній части заповняли редакційний кіш.

Але один з „учителів" так настирливо домагається все відповіди, що врешті треба людині вволити волю.

„Пане вчителю мови!

Ваші письма діставали ми і давніше, але полишали їх без відповіди, думаючи, що Вам це перейде. Та сконстатувавши хронічний перебіг Вашого недомагання відповідаємо Вам отсе моєю рукою і моїми словами: Залишіть Ви непродуктивну ниву критики мови, а возьміться до того, що Вам дасть задоволення, а нам святий спокій. Досі в нас так водилося, що той, який брався направляти інших, сам мусів знати більше, а бодай дещо.

А тимчасом Ваш, під оглядом величини, цінний лист, у якім Ви критикуєте галичан, аж кишить від похибок, не рахуючи імаґінації та нечемности.

Пишете, що ми вживаємо „Харков" а на Вашу думку, має бути „Харьків". Все тут правильне, тільки з малими виїмками: ми не пишемо „Харков", а „Харьків" ніхто вже нині не пише. Те, що Ваш дід, „що умер тому 96 років" (земля йому пером) говорив так, це твердосердних граматиків не зворушує. Якби ми почали звертати увагу на те, як говорили на Україні всі діди, що тому 96 літ переставились, то загалом нiколиб до пуття не дійшли.

В Україні — на Україні!

Не порадимо на це, так як не порадили „ваші" письменники Шевченко, Коцюбинський, Грінченко і їмже ність числа. Наш нарід каже: на Угорщині, на Чехах, на Сибірі і нікого крім Вас голова не болить.

Багато — богато.

Подумайте, котре більше пахне москалізмом!

А тепер дещо з Вашої мовної бочки:

„Я колись посилав Вам свій фелетон..."

Знаю, що Ви хотіли сказати, але так як воно написане, то далебі не знати: чи Ви його післали, чи тільки хотіли післати.

„Маю й зараз"...

Вже навіть на — чи там — у „Вашій" Україні ствердили, що це москалізм, а Ви ще не хочете повірити! Колиб мали Ви трошки менше певности себе, то *зараз* повірилиб і *зараз* пересталиб писати до нас на теми мови.

„Уникаєте уживати чисто українські слова".

Це мовне страховище, здається, навіть Вам вирвалося.

„Куди Вас тягне Ваше псіхольоґічне наставлення до любої Вашому серцеві Московщини"...

За богато булоб розбирати на кусники це речення. І під оглядом мови і під оглядом правди воно не потребує коментарів.

А на кінець одна замітка.

Не знаю напевно, але мені здається, що і „у Вас", у Харківщині не кінчать так листів люди: „Покищо не шануючий Вас („імярек")".

А як коли хто так і кінчив, то він напевно дуже зле скінчив.

Будьте *здорові!*"

Галактіон Чіпка.

Згоріла стирта.

Дня 11. вересня в год. 18.30 в громаді Гранки з Гутами (біля Бібрки) згоріла стирта конюшини, власність фундації Скарбка. Польські часописи пишуть, що стирту підпалено.

Після арештування 6. послів.

Посидять зо два місяці.

Прокуратор Міхаловський виїхав із сл. суддею Деманлом до Берестя н. Б. Сл. судця переслухував у четвер до пізної ночі арештованих. У пятницю сл. судця Деманд вернувся у Варшаву та зараз пішов до прокурат. ап. при суді Рудніцького і засував йому вислід слідства. Сл. судця після переслухання послів приоровив превенційний арешт, що може тревати й два місяці. Це рішення сл. судді можна заскаржити до окр. суду і його розглядали би на тайнім засіданні. Мін-ство вн. справ переслало акти арештованих прокураторському урядові. В окремих актах зясована справа українських послів: Паліїва, Целевича, Ліщинського, Когута, посла в ББ. Бацьмаґи та сельробівського сенатора Химчина. В окремім акті є справа послів Центроліву та пос. Дембського (Стр. Нар.). „Кур. Варш." повідомляє, що прок. Міхаловський, до якого належить справа арештованих, підлягає не прокураторові ап. суду Рудніцькому, лише безпосередньо мін. Царові.

Зачувати, що оборона зажадає, аби арештованих перевезли з військ. арешту в твердині до цивільної вязниці. Це тому, щоби оборона могла бачитися з арештованими задля повновластей та асистувати при слідстві.

Не дали постелі, харчів і книжок.

Із Варшави повідомляють, що родини арештованих 6. послів старалися арештованим 6. послам у твердині в Берестї доставити постіль, харчі та книжки. Командант твердині не позволив.

Союз оборони.

Оборонці арештованих 6. послів утворили „Коло оборонців арештованих послів польських партій". Головою кола є дек. адв. Новодворський.

Ще один арештований.

У Вейгерові (біля Бидґощі) арештували 6. посла Квятковського (Стр. Нар.) Квятковський є купцем перед банкроцтвом.

За що обвинувачені?

„Пш. Веч." повідомляє, що пос. Лібермана обвинувачують теж, що він за кордоном старався, би Польща не дістала позички. Барліцькому задають приготування збр. повстання та перечковування образів за кордон, Вітосові закидають підбурювання мас, Цьолкош за промову в ...рліні, в якій відступав Поморя німцям, Дембський готовив заворушення в Ґдині.

Новий командант арештованих.

На час побуту арештованих 6. послів у Бе...ї командантом твердині іменували майора ...внека. Він був заступником команданта м. ...шави полк. Веняви-Длуґошевського.

...айна марш. Пілсудського.

Варшавські ендецькі часописи повідомля... що на зборах у б. премієра Славека в вибор... правах було 100 делеґатів із ріжних това... і організацій. Славек сказав, що потравне... ...вибор мусить виграти вибори, а метою побіди ...ституція. Морачевська, як представниця ...рок, просила Славека, щоби вияснив, як ...змінена конституція, бо виб. маси потребу... ...разної політ. програми. Славек відповів, що ...де зміна конституції — це тайна Пілсуд... Відомо лише, що справа в тому, аби обме... посольські привілеї.

Згоріли стирти.

...а фільварку Із. Кракова в Золотій Слободі ...(Бережани) згоріло 11 стирт збіжа. Польські ...си пишуть, нібито стверджено, що вогонь ...ено.

...рештування ґімн. учнів.

...Станиславові арештували ґімназійних уч... ...з. Салука та Яр. Пиндуру під замітом приналежности до УВО. Арештованих відставили до ...ї вязниці. Польські часописи твердять, ...ревізія дала обтяжуючі матеріяли.

...рали в касієра 4 000 зол.

...сом у громаді Красне (пов. Калуш) їхав у ...ю раненько касієр деревної фірми Ґлезінґер ...льфр. Ґрінкравт із ґрішми на виплату для ...ків. До нього прискочило 5—6 людей з ...и, відпрягли коні та забрали валізку, в ...уло 4.000 зол. і бравнінґ. Опісля пропали ... Поліція веде слідство. Польські часописи ..., що напасники не були членами УВО, бо ...вт зізнав, що один із них сказав до нього ...ськи: „Холеро давай пеньондзе".

...Ціни набілу у Львові.

...Маслосоюз" платив кооперативам дня 12. ве... ...1 кг. масло експортове 4·10 зол.; десерове ...; літра молока 25 сотиків; літра сметани ...; копа яєць 7·40 зол.

Мін. Складковський заборонив віча Центроліву.

Мін-ство вн. справ видало обіжник воєводам, на основі якого заборонено уладжувати в неділю 14. вересня заповіджені віча по містах Польщі під голим небом. Дозволені лише збори в зачинених салях.

НОВИНКИ

— **Горить українське майно!** З Воютич, пов. Самбір повідомляють нас, що там невідома злочинна рука підпалила вночі будинок читальні „Просвіти" і Кооперативи. Будинок згорів.

— **Походження українців з... Монґолії.** 11. п. м. у Чорткові відбулося велике маніфестаційне польське віче проти німецьких затій на західні кордони Польщі і проти українців, як „німецьких союзників". Як перший промовець виступав директор польської державної ґімназії у Чорткові п. Матушевський, який в основу своєї красномовної промови поклав тезу, що українці походять з Монґолії, відкіля вигнали їх татари, після чого прийняли їх на свою землю поляки; за цю історичну прислугу у прикрій хвилині українці відплачуються тепер чорною невдячністю, палячи стирти польським дідичам (які за спалену солому дістають грубе відшкодування від асекураційних т-в). — Такий історичний виклад п. Матушевського є безумовно чудовою кваліфікацією на посаду директора ґімназії.

— **Обливають памятники чорнилом.** Із Теребовлі сповіщають нас, що в ночі 11. ц. м. невідомі злочинці облили чорнилом памятник „Борцям за волю України". Сталось це зараз після віча польської ендеції, на якому промовці гостро виступали проти українців, накликаючи молодь до „самооборони".

— **Ухилений присуд на кару смерти.** З Варшави сповіщають: На підставі вердикту присяжних суддів львівський трибунал засудив 23. 5. **Павла Гнідеця** зі Синкович, пов. Рава Руська на кару смерти, а **Мих. Гнідеця** на 6 літ тюрми. Оборонець д-р Ганкевич вніс касацію і 11. вересня у найвищому суді у Варшаві відбулась розправа, яка після промови прокуратора і оборонця д-ра Л. Ганкевича закінчилась ухиленням присуду. Присуд переданий для нового вирішення суддів присяглих у Львові.

— **Що на це наші правники?** Наші священики в городецькому повіті одержали таке письмо з городецького староства: „Starostwo w Gródku Jagiell. L. 3452/30. Sprawa używania języka państwowego przez gr. kat. proboszczów jako prowadzących metryki. Gródek Jagiell. dnia 23. sierpnia 1930. Do Wielebnego greko-katolickiego Urzędu parafjalnego jako metrykalnego w .... Odnośnie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24. maja 1930 L. II. 3. K. 686/29 wyjaśniam, stosownie do reskryptu Lwowskiego Urzędu Wojewódzkiego z dnia 9/VIII 1930 L. AA.2980 ex 1930, że sprawa prowadzenia ksiąg metrykalnych oraz języka, w jakim mają być prowadzone metryki i w jakim językn mają proboszczowie w sprawach metrykalnych korespondować z władzami państwowemi, uregulowana jest obowiązującymi nadal dawnymi przepisami austrjackiemi wydanemi przez powołane władze państwowe, bez jakiejkolwiek ingerencji władz kościelnych. Według tych przepisów prowadzenie metryk, jako funkcja państwowej administracji, zostało poruczone uniwersałem z 20 lutego 1784 (Zb. ustaw Pillera str. 30) odnośnym proboszczom pod nadzorem władz administracyjnych. W całym szeregu późniejszych dekretów i rozporządzeń nadwornych, gubernialnych i ministerjalnych wydano dla proboszczów dalsze szczegółowe przepisy co do sposobu prowadzenia ksiąg metrykalnych, ich parafowania i potwierdzania, zarządzenia dodatkowych wpisów i sprostowania metryk, oraz nadzoru władz administracyjnych nad ich prowadzeniem. Od tego czasu prowadzą proboszczowie odnośne księgi metrykalne w poruczonem przez Państwo zakresie działania. Proboszczowie więc pełniąc funkcje prowadzących metryk (urzędników stanu cywilnego), są publicznymi funkcjonarjuszami, przeto w korespondencji urzędowej w tym charakterze z państwowemi władzami, urzędami mają używać języka państwowego. Księgi metrykalne w myśl postanowienia obwieszczenia b. Namiestnictwa z 31/9 1875 r. Dz. u. kr. Nr. 66. mają być prowadzone w języku łacińskim. Przepisy powyższe obowiązują po dzień dzisiejszy, albowiem ani ustawa z 31/7 1924 Dz. U. Rz. P. Nr. 73 poz. 724 o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych, ani Konkordat, zawarty ze Stolicą Apostolską, nie zawierają żadnego postanowienia, któreby bezpośrednio lub choćby pośrednio zmieniało dotychczasowe przepisy. W związku z powyższem zawiadamiam Wielebny Urząd parafjalny jako metrykalny, że ewentualne niestosowanie się do tych przepisów spowoduje bezwarunkowo zastosowanie postanowienia artykółów 45—48 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczpospolitej z dnia 22/3 1928 o posępowaniu przymusowem w administracji. (Dz. U. Rz. P. Nr. 36. poz. 342), a tytuł wykonawczy do wydania tych zarządzeń stanowią powołane wyżej przepisy regulujące prowadzenie metryk. Starosta: w. z. Bodnar m. p.

— **Катастрофа в Калуші.** У копальні соли „Тесп" у Калуші була катастрофа, наслідком якої згинув робітник Лацінський. Він залишив 8 малолітних дітей. Причиною катастрофи була необережність, через яку завалилась стіна копальні.

— **На могилі Коцюбинського.** З Києва сповіщають, що в Чернигові виконано прекрасний памятник на могилу М. Коцюбинського. Памятник виконано за проектом проф. Кричевського. Він збудований із плит сірого лябрадориту.

(Продовження на стороні 6-ій).

Куток мови.

„Літ. Наук.-Вістник", Книжка IX. (вересень): „Навмання" (два „н") через фальшиву анальоґію замість „навманя"; „екстаз" мужеського роду (чистий москалізм) зам. „екстаза" (так само, як фаза та фраза); „підносячі (!) афекти"; „не ходить тут про..." і неменше смішне „не розходиться про..."; „уняття (ujęcie) проблеми" зам. „схоплення",.., або „підхід до проблеми"; москалізм „кількa літ назад" зам. к. л. тому. Взагалі нерідко чуємо від наших земляків цей чудернацький москалізм „кілька літ тому назад" (так немов би можна було думати, що є „кілька літ тому вперед"). „Знова" москалізм зам. нашого „знов" і „знову"; „рішається буквально" — дослівно по-російськи; „проект закроєний (zakrojony) на скалю" зам. задуманий; „проект стремить" (москалізм) зам. прямує, йде, змагає, має на меті... Є й чимало чисто польських фраз у такім роді: „Узалежнювала вона приступлення Польщі до... Союзу від ґарантії її границь", зам попросту: „Поставила за умову, що Польща приступить до Союзу, коли її забезпечать кордони".

А ось зразок німецького стилю: „Завзято пряде Варшава свою нитку вертикального, балтійського, паралельного до коритара бльоку,... проти цілої ідеї горизантального, перетинаючого коритарі шляху"... Замість попросту „Нитку бльоку" „ідеї шляху"..

який закуплено за збірки українців Чернигівщини. Відкриття памятника відбудеться в день роковин уродження Коцюбинського, себто 17. вересня. Памятник цей, як пишуть, чудово гармонізує із доокодичним краєвидом і є спр'вді мистецькою цінністю.

— **Шістнацять кільометрів над землею.** Бельгійський професор Пікар вибирається в наукових цілях летіти літаком на висоту 16 кільометрів над землею, до смуги, де атмосфера межує із барисферою. Професор цей має досліджувати найвищі слої атмосфери, які мають зовсім інші хемічні й фізичні умови, як атмосфера близько землі та таємничі космічні проміння, що падуть на землю з міжпланетних просторів. Досі літаки не підносились вище як 12 км. над землю. Тому, що на висоті 16 км. повітря надто рідке, професор Пікар бере зі собою 2 кубічні метри згущеного повітря, яким буде віддихати при помочі спеціяльного апарату. Бере він зі собою також леткопад. Цей смільчак має надію досліднти також спеціяльні проміння, які вбивають усякі живі істоти, але на щастя, падучи із міжпланетних сфер, не доходять до землі, бо їх здержує згущена атмосфера над нашою землею.

— **Козаки над могилою невідомого вояка.** Російські військові організації улаштували в Парижі похід до могили невідомого французького вояка. Цей похід був справжньою маніфестацією російських еміґрантів. До походу ставуло 2000 осіб, одягнених у військові однострої царської армії, багато з них було з ордерами, й військовими старшинськими й ґенеральськими відзнаками. На переді несено російський національний прапор. У поході брав участь вожд російської військової еміґрації ґен. Міллер. Під тріюмфальною брамою учасники походу підняли оклик: „Да здраствует національная Россія!" Ця двотисячна товпа дефілювала перед ґен. Богаєвським. На могилу зложено вінки із написю „Козаки невідомому воїнові". Французька преса пише, що цей похід козаків був маніфестацією союзницьких настроїв будучої Росії супроти Франції.

— **І в нас це потрібне.** Мешканець Мюнхена Кніґґе написав колись прегарну книжку „Умґанґ міт Меншен", в якій учив своїх земляків великого мистецтва — поводитися із людьми. Кніґґе окрім цієї книжки не написав нічого більше замітного і сам був незамітною людиною, та визначався справді бездоганною поведінкою супроти людей. Тепер у Мюнхені одну з більших вулиць названо вулицею Кніґґе, щоби населенню міста все пригадувати його науку: гарно поводитись із людьми.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Субота, 13. вересня, год. 8. вечором „Борис Годунов".

Неділя, 14. вересня, год. 3. попол. „Осінні маневри".

Неділя, 14. вересня, год. 8. вечором „Кармен".

Малий Міський Театр:

Щодня аж до відкликання „Папа Кавалер".

Театр „Ріжнородностей" (в Народнім Домі):

Щодня аж до відкликання „Перемога" Конрада-Корженьовського.

Кіна.

АПОЛЬО: Парада любови і звукові додатки.

КАСІНО: Скільки коштує кохання. Пригоди воєнного бранця.

КОЛЬОСЕИ: Нечинне.

КОПЕРНИК: Тайна лікаря — Звукова фільма.

ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату кіно зачинене.

МАРУСЕНЬКА: Тайна лікаря. Звукова фільма.

ОАЗА: Остання маска.

ПАЛЯС: Звукова фільма „Поганин".

ПАН: „Гріхи батьків" (Янінґс).

ПАСАЖ: „Золото Каліфорнії", звукові додатки й ам. комедія.

ПРОМІНЬ: Тринацять присяглих.

ХИМЕРА: Марнотратний братанок.

СТИЛЕВЕ: Спокуси Бродвею. Хто злодій?

ФАТАМОРҐАНА: Коли жінка забудеться.

УТІХА: Христина (Дж. Ґейнор, Р. Шільдкравт) Моряк солодких вод (Бастер Кітон).

Програма радіо.

Неділя 14. IX. 1930.

Варшава (1411,7) 10·15 Богослуження з Познаня. **Гельсінгфорс** (221,4) 13·30 Міська орхестра. **Льондон** (356,3) 16·30 Квінтет Паркінгтона. **Берлін** (419) 11·30 Кантата Баха. **Харків** (426) 19·00 Концерт. **Рим** (441,2) 10·15 Релігійна музика. **Прага** (486,2), 12·05 Радіоорхестра. **Відень** (516,3) 10·25 Рецитал на органах. **Будапешт** (550,5) 11·15 Богослуження. **Москва** (1481) 15·30 Концерт.

Понеділок 15. IX. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Грамофонові плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·00 Віолінчельо. **Льондон** (356,3) 19·40 Радіоквінтет. **Берлін** (419) 16·30 Концерт. **Стокгольм** (435,8) 18·20 Орґани. **Рим** (441,2) 17·30 Оперова музика. **Прага** (486,2) 12·20 Концерт. **Відень** (516,3) 15·20 Концерт. **Будапешт** (550,5) 17·30 Військова орхестра. **Ленінград** (1000) 16·30 Сучасна російська музика. **Москва** (1481) 11·00 Концерт. **Париж** (1725) 13·00 Грамофонові плити. **Харків** (426) 19.00 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Загальні збори Кружка батьків в Академічній гімназії відбудуться в неділю дня 14. ц. м. в 10. год. перед пол. у будинку гімназії при вул. Сапіги ч. 14. Як найчисленніше явитись просить членів — Виділ.

Ширші Сходини „Союзу Українок" відбудуться в понеділок 15. ц. м. в год. 18. в домівці Т-ва (Підвале 7.) На порядку звіт п-ні О. Шепарович з конференції „Міжнародньої Жіночої Кооперативної Гільди" у Відні. Гостям раді. Окремих запрошень не розсилається. 530 1—2

Загальні збори Жіночого Кружка ім. Ганни Барвінок у Львові відбудуться 21. вересня ц. р. (неділя) в 5. год. вечором у домівці при вул. Мохнацького 12. На деннім порядку: 1. Відкриття зборів. 2. Вибір Президії. 3. Відчитання протоколу з останніх зборів. 4. Звіт з діяльности Старшини: секретарський, касієрський, шкільний. 5. Звіт Контрольної комісії. 6. Вибір нової Старшини і членів контрольної комісії. 7. Вибір делегаток на Загальний Зїзд „Рідної Школи". 8. Внесення й евентуалія. — **За Старшину:** Мих. Говиковичева голова, К. Малицька секретарка. 529 1-1

З кінотеатру „Лев" Дирекція тонового кінотеатру „Лев" у Львові подає до відома, що всі дотепер видані нею білети і карти вільного вступу утратили свою вартість. Нові карти видаватимуться від 17. ц. м.

Спростовання. У вчорашнім оголошенні Т-ва Взаїмних Обезпечень „Дністер" на сторінці першій, вкралася ошибка, а саме замість 31. квітня ц. р. кінчиться речинець виповідання обезпечення, має бути 31. жовтня.